

Sygn. akt XVC1449/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 kwietnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku w XV Wydziale Cywilnym w składzie:

Przewodniczący: SSO Ewa Tamowicz

Protokolant: sekr. sąd. Joanna Konieczka

po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2013 r.

sprawy z powództwa Skarbu Państwa (...)

przeciwko Gdańskim Zakładom (...)S.A. w G.

o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego Gdańskich Zakładów (...)S.A. w G. na rzecz powoda Skarbu Państwa (...)kwotę 2 172 857 zł. (dwa miliony sto siedemdziesiąt dwa tysiące osiemset pięćdziesiąt siedem złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 22 czerwca 2011 r. do dnia zapłaty.

II. Oddala powództwo w pozostałym zakresie.

III. Zasądza od pozwanego Gdańskich Zakładów (...)S.A. w G. na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 7 200 zł. (siedem tysięcy dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

IV. Nakazuje ściągnąć od pozwanego Gdańskich Zakładów (...)S.A. w G. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 60 000 zł. (sześćdziesiąt tysięcy złotych) tytułem części opłaty od pozwu, od której powód był zwolniony.

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa (...)w pozwie (k. 2-7) skierowanym przeciwko Gdańskim Zakładom (...)S.A. wniósł o wydanie nakazu w postępowaniu upominawczym i zasądzenie kwoty 3 576 795,47 zł. wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 22 czerwca 2011 r. oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 7 200 zł.

W uzasadnieniu wskazano, że prawomocnym wyrokiem z dnia 29 marca 2006 r. wydanym w sprawie XXGC500/05, po dokonanych sprostowaniach, Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa (...)na rzecz pozwanego kwotę 704 100 zł. wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Wykonując ten wyrok, w dniu 22 czerwca 2006 r. wypłacono pozwanemu łączną kwotę 2 206 252 zł. Jednakże w dniu 1 października 1999 r. pozwany zbył przysługującą mu wobec Skarbu Państwa wierzytelność na rzecz (...)Bank S.A. - obecnie (...) Bank Polska. W umowie ustalono, że pozwany nadal będzie stroną procesu w sprawie XXGC367/97 (potem XXGC500/05). Pismem z dnia 22 czerwca 2006 r. pozwany poinformował Bank o dokonanych na jego rzecz przelewach kwoty zasądzonej wyrokiem z dnia 29 marca 2006 r.

Jak się potem okazało (...)Bank zbył nabytą od pozwanego wierzytelność na rzecz(...)S.A., która z kolei zbyła tę wierzytelność (...)sp. z o.o., a ta zbyła wierzytelność na rzecz(...)S.A. Strony zawieranych umów przelewu zobowiązały się do niepowiadamiania Skarbu Państwa o dokonywanych przelewach.

G. K. jako wierzyciel(...)S.A. skierował egzekucję do wierzytelności przysługującej tej spółce od Skarbu Państwa. W prowadzonym przez Komornika Rewiru IV przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Śródmieścia postępowaniu egzekucyjnym dokonano zajęcia tej wierzytelności w dniach 20 sierpnia 2004 r. i 22 sierpnia 2006 r. Tymczasem (...), nie mając świadomości dokonywanych przelewów, nie uznał zajęcia, a następnie, na podstawie wyroku z dnia 29 marca 2006 r. wypłacił pozwanemu zasądzoną należność.

W dniu 23 lipca 2007 r. G. K. wystąpił o odszkodowanie za szkodę, jaką poniósł na skutek uniemożliwienia mu skutecznej egzekucji. Ostatecznie prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 24 września 2008 r. wydanym w sprawie IC796/07 zasądzono od Skarbu Państwa kwotę 2 206 252 zł. wraz z ustawowymi odsetkami. W dniu 23 marca 2011 r. (...)dokonał przelewu na rachunek bankowy wskazany przez G. K. kwoty 3 132 085,15 zł.

Pismem z dnia 30 maja 2011 r., doręczonym pozwanemu w dniu 7 czerwca 2011 r., Skarb Państwa wezwał do zapłaty kwoty 3 576 795,47 zł. obejmującej należność główną, skapitalizowane odsetki na dzień 31 maja 2011 r. oraz zasądzone koszty procesu wyznaczając 14-dniowy termin zapłaty. Pozwany odmówił zapłaty.

Powód wywiódł, że powództwo jest zasadne, gdyż odpadła podstawa prawna łącząca pierwotnie powoda z pozwanym na skutek zawarcia umowy przelewu z dnia 1 października 1999 r. W chwili spełnienia świadczenia wynikającego z prawomocnego wyroku z dnia 29 marca 2006 r. Skarb Państwa nie był w ogóle zobowiązany do takiego działania względem osoby, której świadczył, co wywołało zubożenie powoda i wzbogacenie pozwanego.

Na koniec powód wskazał, że na kwotę dochodzoną pozwem składają się:

- 2 206 252 zł. tytułem należności głównej;
- 1 335 326,47 zł. z tytułu skapitalizowanych odsetek od tej kwoty na dzień 31 maja 2011 r.;
- 35 217 zł. tytułem kosztów procesu zasądzonych w sprawie IC796/07 i w sprawie IACa1143/10.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym wydanym w dniu 9 maja 2012 r. (k. 115) uwzględniono powództwo w całości.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty (k. 116-131) pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów postępowania w kwocie 21 617 zł.

W uzasadnieniu sprzeciwu wskazano, że zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia należy do kategorii zobowiązań bezterminowych, w których dla określenia terminu wykonania zobowiązania konieczne jest wezwanie do zapłaty, które zostało wystosowane w dniu 30 maja 2011 r. Bezzasadnym jest więc roszczenie o zaległe skapitalizowane na dzień 31 maja 2011 r. odsetki. Za bezpodstawne pozwany uznał również żądanie zwrotu kosztów procesu wypłaconych na rzecz G. K..

Pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powoda (k. 117) wywodząc, że kwota 2 206 252 zł. została wypłacona w dniu 22 czerwca 2006 r., a zgodnie z przepisem art. 118 kc roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przedawniają się z terminem trzyletnim.

Pozwany podniósł, że płatność na jego rzecz nastąpiła w wyniku długotrwałego procesu odszkodowawczego i prawomocnego wyroku. Istniała więc podstawa prawna spełnienia świadczenia. Uzyskana kwota została przekazana Bankowi w wykonaniu umowy przelewu wierzytelności, a więc to ewentualnie Bank byłby wzbogacony. Pozwany przyznał fakt zawarcia umowy przelewu z dnia 1 października 1999 r. oraz to, że miał pozostać stroną prowadzonego ze Skarbem Państwa procesu. Wskazał, że upoważnił nabywcę wierzytelności do zawiadomienia Skarbu Państwa o dokonany przelewie podpisując stosowane oświadczenie. Pozwany nie ma wiedzy czy zostało ono przedstawione Skarbowi Państwa. Pozwany wskazał, że zgodnie z przepisem art. 512 kc spełnienie wierzytelności do rąk zbywcy wierzytelności ma skutek względem nabywcy. Pozwany podniósł, że powód miał wiedzę o przelewie wierzytelności, gdyż okoliczność ta została ujawniona w dokumencie w postaci Programu gospodarczego spółki do 2001 r. przyjętym

na Nadzwyczajnym Zgromadzeniu Wspólników w dniu 22 marca 2000 r., w którym uczestniczył przedstawiciel (...)wykonujący nadzór właścicielski. Pozwany podniósł, że kolejne cesje były utajnione nie tylko przed powodem, ale i przed pozwanym. Podniósł także, że G. K. nie stał się wierzycielem Skarbu Państwa, gdyż nie udowodnił ciągłości łańcucha przelewów wierzytelności. Pozwany podniósł także, że wspierał powoda w sprawie wytoczonej mu przez G. K., a także informował go o przebiegu postępowania w sprawie wytoczonej przez G. K. przeciwko (...) tym bardziej, że do roku 2010 r. Skarb Państwa był większościowym wspólnikiem tej spółki. Pozwany nie był nigdy informowany o próbach zajęcia przez G. K. wierzytelności wobec Skarbu Państwa.

Pozwany podniósł także, że umowa przelewu z dnia 1 października 1999 r. nie miała żadnego wpływu na podstawę prawną i obowiązek świadczenia powoda oraz bieg postępowania cywilnego. Odnosi się to także do kolejnych cesji. Spełniając obowiązek wynikający z wyroku powód wypełnił zobowiązanie, które wobec tego wygasło. Nabywający wierzytelność Bank nie rościł wobec powoda, co do spełnienia na jego rzecz świadczenia wynikającego z przelewu. Ani zbywca ani nabywca nie mają obowiązku zawiadamiania dłużnika o przelewie. Na skutek ciągu przelewów opisanych w pozwie powód nie doznał jakiegokolwiek zubożenia, a umowa kredytowa zawarta przez pozwaną z (...)Bank służyła kredytowaniu działalności pozwanej. Nie jest istotne czy powód wiedział o przelewie, gdyż przelew nie zmienia podstawy prawnej i treści wierzytelności, lecz wierzyciela. Zubożenie, jakiego doznał powód na skutek wykonania wyroku z dnia 24 września 2008 r. na rzecz G. K. nie oznacza, że świadczenie jakie spełnił powód na rzecz pozwanej w dniu 22 czerwca 2006 r. przestało być należne. G. K. nie otrzymał świadczenia jako cesjonariusz wierzytelności lecz jako odszkodowanie jako wierzyciel za odmowę wypłaty zajętych wierzytelności. Gdyby powód wypłacił zajęte wynagrodzenie komornikowi nie naraziłby pozwaną na ten proces. Powód dowiedział się o dokonanych przelewach w postępowaniu ze skargi na czynność komornika przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Śródmieście. Sprawa z powództwa G. K. przeciwko powodowi została rozstrzygnięta błędnie, a proces był wadliwie prowadzony przez powoda.

Na koniec pozwany wywiódł, że uwzględnienie powództwa w tej sprawie prowadziłyby do tego, że powód nie spełniłby świadczenia prawomocnie zasądzonego.

Zarządzeniem z dnia 19 września 2012 r., na wniosek pozwanego, Sąd zawiadomił o toczącym się postępowaniu (...) Bank Polska zobowiązując do oświadczenia w terminie 14 dni czy przystępuje do sprawy w charakterze interwenienta ubocznego (k. 268).

W dniu 9 października 2012 r. (...) Bank Polska odebrała zobowiązanie Sądu (k. 320v) lecz nie przystąpiła do sprawy w charakterze interwenienta ubocznego.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

Gdańskie Zakłady (...)S.A. wystąpiły przeciwko Skarbowi Państwa, ostatecznie reprezentowanemu przez (...), o zapłatę odszkodowania za utrzymywanie w gotowości mocy produkcyjnych. Sprawa ta była rozpoznawana przez Sąd Okręgowy w Warszawie pod sygn. XXGC367/97, a następnie XXGC500/05. Okoliczności te są między stronami bezsporne.

Umową z dnia 1 października 1999 r. (...) S.A. udzieliła (...)Bank zlecenia kupna od (...) wierzytelności wobec Skarbu Państwa z tytułu wynagrodzenia szkody za utrzymywanie w gotowości nieczynnych linii produkcyjnych. Zleceniobiorca działać miał we własnym imieniu, lecz na rachunek zleceniodawcy.

Umową kupna-sprzedaży wierzytelności nr 127/99 zawartą w dniu 1 października 1999 r. Gdańskie Zakłady (...)S.A. zbyły na rzecz(...) Bank wierzytelność pieniężną w kwocie 777 525,60 zł. wraz z odsetkami i wszelkimi prawami z nią związanymi z tytułu odszkodowania za utrzymywanie nieczynnych mocy produkcyjnych. W zamian za tę wierzytelność Bank zobowiązał się zapłacić 98% wierzytelności, co stanowi kwotę 761 975,08 zł. oraz 80% odsetek, co stanowi kwotę 2 406 612,65 zł. Jednocześnie strony uzgodniły, że zbywca nadal będzie występował jako powód w sprawie przeciwko Skarbowi Państwa (...)sygn. XXGC367/97 Sądu Okręgowego w Warszawie. Jednocześnie pozwany

jako zbywca wierzytelności upoważnił Bank jako nabywcę do przekazania dłużnikowi pisemnego powiadomienia o przelewie wierzytelności i odsetek, którego egzemplarz został wręczony Bankowi.

W dniu 13 października 1999 r. (...)Bank przeniósł na (...) S.A. wierzytelność wobec Skarbu Państwa nabytą w dniu 1 października 1999 r. Jednocześnie(...)S.A. jako cesjonariusz zobowiązał się nie powiadamiać Skarbu Państwa o dokonanej cesji bez zgody Banku. Strony uzgodniły, że Bank nie ma obowiązku powiadamiania dłużnika o cesji.

Dowód: umowa zlecenia z dnia 1 10 1999 r. k. 28-31, 193-194v, umowa kupna sprzedaży wierzytelności z dnia 1 10 1999 r. wraz z załącznikami k. 21-27, 134-137v, 190-192, podpisany blankiet zawiadomienia k. 138, umowa przelewu wierzytelności z dnia 13 10 2006 r. k. 32-34, 195-196, zeznania R. P. w charakterze strony pozwanej k. 445-447 akt.

Umową z dnia 14 kwietnia 2000 r. (...) S.A. przelał na rzecz (...)sp. z o.o. wyżej opisaną wierzytelność. Nabywca wierzytelności oświadczył, że znany jest mu fakt braku powiadomienia dłużnika o przelewie wierzytelności na rzecz (...) S.A. i w związku z tym nie będzie występował do zbywcy z żadnymi roszczeniami.

Umową z dnia 8 czerwca 2000 r. (...)sp. z o.o. zbyła na rzecz(...)S.A. tę samą wierzytelność. Strony umowy zobowiązały się niepowiadamiać dłużnika o cesji bez uprzedniej zgody każdej z nich.

Dowód: umowa przelewu z dnia 14 04 2000 r. k. 35-38, 197-198v, umowa przelewu z dnia 8 06 2000 r. wraz z załącznikami k. 39-43, 199-201, 214-217 akt.

W dniu 22 marca 2000 r. odbyło się Nadzwyczajne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanego. Podjęto wówczas uchwałę o przyjęciu Programu gospodarczego spółki do roku 2001. W Zgromadzeniu uczestniczył przedstawiciel (...).

W przyjętym Programie gospodarczym opisano transakcję przelewu wierzytelności na rzecz (...)Bank z tytułu prawa do wynagrodzenia za utrzymywanie w gotowości nieczynnych mocy produkcyjnych. Treść tego Programu była wcześniej przedmiotem obrad Rady Nadzorczej, w której skład wchodziły trzy osoby reprezentujące Skarb Państwa.

Dowód: protokół posiedzenia Rady Nadzorczej k. 357-364, 404-411, protokół z dnia 22 03 2000 r. k. 165-166v, 365-368,412-416, Program gospodarczy k. 139-164, zawiadomienie o Walnym Zgromadzeniu k. 373-374, zeznania R. P. k. 445-447 akt.

Gdańskie Zakłady (...)S.A. w pozwie wniesionym dnia 5 grudnia 1996 r. domagały się od Skarbu Państwa kwoty 777 525,60 zł. wraz z odsetkami i kosztami. Skarb Państwa wnosił o oddalenie powództwa. Wyrokiem z dnia 28 maja 2004 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie XXGC367/97 powództwo zostało uwzględnione w części. Na skutek apelacji pozwanego Skarbu Państwa, wyrokiem z dnia 31 marca 2005 r. wydanym w sprawie VIACa820/04 Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił zaskarżony wyrok w punkcie I i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 29 marca 2006 r. wydanym w sprawie XXGC500/05 Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa (...) na rzecz Gdańskich Zakładów (...)S.A. kwotę 704 105 zł., wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 grudnia 1996 r. oraz kwotę 33 394,15 zł. tytułem kosztów postępowania.

Postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2006 r. wyrok ten został sprostowany o tyle, że jako kwotę należności głównej określono kwotę 704 100 zł.

W dniu 20 czerwca 2006 r. pełnomocnik powoda (...)złożył wniosek o wydanie tytułu wykonawczego i w dniu 22 czerwca 2006 r. tytuł wykonawczy otrzymał.

Dowód: pozew wraz z załącznikami k. 504-566, odpowiedź na pozew k. 567-569, wyrok z dnia 28 05 2004 r. wraz z uzasadnieniem k. 572-579, wyrok z dnia 31 03 2005 r. wraz z uzasadnieniem k. 580-586, wyrok z dnia 29 03 2006 r. wraz z uzasadnieniem k. 8-16, 588-596, postanowienie z dnia 24 04 2006 r. k. 17, 597, wniosek z dnia 20 06 2006 r. k. 598, zeznania R. P. k. 445-447 akt.

W dniu 22 czerwca 2006 r. Skarb Państwa (...) wykonując wyrok wydany w sprawie XXGC500/05 zapłacił na rzecz pozwanej kwotę 2 206 252 zł. Na kwotę tę składały się kwoty; 704 100 zł. tytułem należności głównej, 1 468 757 zł. tytułem zaległych odsetek oraz 33 394,15 zł. tytułem kosztów procesu.

Pismem z dnia 22 czerwca 2006 r. pozwana powiadomiła (...) Bank Polska o wpłacie dokonanej przez Skarb Państwa, potwierdziła sposób rozliczenia kwoty wierzytelności wskazany przez ten Bank oraz wystąpiła o wskazanie rachunku bankowego, na jaki miała dokonać przelewu.

Pismem z dnia 23 czerwca (...) Bank Polska przedstawił ostateczne rozliczenie oraz wskazał rachunek bankowy, na jaki pozwany miał dokonać przelewu.

Tytułem rozliczenia umowy z dnia 1 października 1999 r. pozwany przelał na rzecz (...) Bank Polska kwotę 1 742 762,27 zł.

Dowód: potwierdzenie przelewu k. 18, pismo pozwanego z dnia 22 06 2006 r. k. 20, pismo (...) Bank Polska z dnia 23 06 2006 r. k. 20-20v,106-107, potwierdzenie przelewu k. 108, zeznania R. P. k. 445-447 akt.

Na podstawie nakazu zapłaty z dnia 11 lipca 2002 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie INc226/02 G. K. stał się wierzycielem (...)S.A. przeciwko, któremu prowadził egzekucję. W toku tej egzekucji w dniu 20 sierpnia 2004 r. Komornik Rewiru IV przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Śródmieścia dokonał zajęcia wierzytelności wobec Skarbu Państwa (...) jako dłużnika wierzytelności. Oświadczeniem z dnia 27 sierpnia 2004 r. (...) oświadczył, że nic mu nie wiadomo aby (...) należała się od Skarbu Państwa jakakolwiek wierzytelność. Zatem nie uznał zajęcia wierzytelności i prawa na rzecz wierzyciela G. K. i odmówił zapłaty.

W dniu 1 września 2004 r. Skarb Państwa (...) wniósł skargę na czynność komornika podnosząc m. in. że postępowanie w sprawie XXGC367/97 nie zostało prawomocnie zakończone.

Postępowanie wszczęte w wyniku wniesienia tej skargi było prowadzone przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia pod sygn. ICo1707/04. W toku tego postępowania G. K. złożył do akt kopię pisma z dnia 2 sierpnia 2004 r. stanowiącego wniosek o podjęcie zawieszzonego postępowania egzekucyjnego i o prowadzenie egzekucji z wierzytelności (...) wobec Skarbu Państwa (...). W uzasadnieniu tego pisma wskazano, że w dniu 1 października 1999 r. (...) Bank działający na rzecz (...) S.A. nabył od (...) wierzytelność wobec Skarbu Państwa. W wyniku kolejnych opisanych w piśmie przelewów wierzytelność ta została nabyta przez (...).

Postanowieniem z dnia 9 sierpnia 2006 r. skarga ta została oddalona z uwagi na istnienie prawomocnego orzeczenia na podstawie, którego Skarb Państwa stał się dłużnikiem (...)S.A.

W dniu 22 sierpnia 2006 r. ten sam Komornik dokonał zajęcia wierzytelności wobec Skarbu Państwa (...) jako dłużnika wierzytelności wynikającej z prawomocnego wyroku w sprawie XXGC500/05 nabytej przez (...)S.A. Oświadczeniem z dnia 1 września 2006 r. (...) ponownie odmówił zapłaty wierzytelności wskazując dodatkowo, że należności wynikające z prawomocnego wyroku w sprawie XXGC500/05 zostały wypłacone (...) w dniu 22 czerwca 2006 r. Na czynność komornika ponownie została złożona skarga. Postanowieniem z dnia 15 grudnia 2006 r. wydanym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w sprawie ICo1166/06 skarga ta została oddalona.

Postanowieniem z dnia 21 czerwca 2007 r. postępowanie egzekucyjne prowadzone z wniosku G. K. przeciwko dłużnikowi (...)Serwis zostało umorzone wobec bezskuteczności egzekucji.

Dowód: pozew wraz z załącznikami k. 600-602, nakaz zapłaty k. 603, zajęcie wierzytelności z dnia 20 08 2004 r. k. 45, 478, dowód doręczenia k. 479, oświadczenie z dnia 27 08 2004 r. k. 47-48, 480-481, zajęcie wierzytelności z dnia 22 08 2006 r. k. 46, 485, oświadczenie z dnia 1 09 2006 r. k.49-50, 487-488, postanowienie o umorzeniu egzekucji k.51,202, skarga z dnia 1 09 2004 r. k. 425-427, 665-667, wniosek o wszczęcie egzekucji k. 463-464, tytuł wykonawczy k. 466, wniosek o podjęcie zawieszzonego postępowania k. 475-477, postanowienie z dnia 9 sierpnia 2006 r. o oddaleniu skargi

k. 482-483, skarga z dnia 1 09 2006 r. k. 490-492, postanowienie z dnia 15 12 2006 r. k. 502, wnioski z dnia 2 08 2004 r. k. 669-671, postanowienie o oddaleniu skargi k. 677-678 akt.

G. K. wystąpił przeciwko Skarbowi Państwa o zapłatę kwoty 2 206 252 zł. wraz z odsetkami i kosztami procesu.

Wyrokiem z dnia 24 września 2008 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie IC796/07 zasądził od Skarbu Państwa (...) na rzecz G. K. kwotę 2 206 252 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 11 grudnia 2007 r. oraz kwotę 17 217 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu. Zasądzona kwota stanowi odszkodowanie za szkodę wyrządzoną poprzez zaspokojenie wierzytelności wynikającej z prawomocnego wyroku z dnia 29 marca 2006 r. do rąk (...) w sytuacji, gdy przedmiotowa wierzytelność została przelana i przysługiwała(...)S.A., a następnie została zajęta w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym z wniosku G. K. przeciwko (...)S.A.

Wyrokiem z dnia 30 lipca 2009 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie IACa123/09 zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił.

Rozpoznając sprawę na skutek skargi kasacyjnej powoda Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 13 października 2010 r. wydanym w sprawie ICSK707/09 uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie przekazując mu sprawę do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 8 lutego 2011 r. wydanym w sprawie IACa1143/10 Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanego Skarbu Państwa od wyroku z dnia 24 września 2009 r. Jednocześnie zasądzono na rzecz G. K. kwotę 18 000 zł. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego i apelacyjnego. Tym samym wyrok z dnia 24 września 2008 r. stał się prawomocny.

Podstawę prawną zasądzonych na rzecz G. K. odszkodowania stanowił przepis art. 902 kpc w związku z art. 886 par. 3 kpc.

Dowód: pozew k. 188-189v, 694-697, odpowiedź na pozew k. 203-206, wyrok z dnia 24 09 2008 r. wraz z uzasadnieniem k. 52-59, 700-707, wyrok z dnia 30 07 2009 r. wraz z uzasadnieniem k. 60-68, 708-716, wyrok z dnia 13 10 2010 r. wraz z uzasadnieniem k.69-76, 717-724, wyrok z dnia 8 02 2011 r. wraz z uzasadnieniem k. 77-89, 725-737 akt.

Pismem z dnia 10 lutego 2011 r. G. K. wezwał Skarb Państwa do dobrowolnego wykonania prawomocnego wyroku z dnia 24 września 2008 r. Jednocześnie G. K. wszczął przeciwko Skarbowi Państwa postępowanie egzekucyjne.

W dniu 23 marca 2011 r. Skarb Państwa (...)zapłacił G. K. kwotę łączną 3 132 082,15 zł. Postępowanie egzekucyjne zostało umorzone.

Dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 10 02 2011 r. wraz z załącznikami i dyspozycją płatniczą k. 90-94, zawiadomienie o zajęciu rachunku bankowego k. 95, potwierdzenie przelewu k. 96, postanowienie o umorzeniu egzekucji k. 99 akt.

W sprawie IC1598/07 Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku G. K. wystąpił przeciwko Gdańskim Zakładom (...)o zapłatę tytułem wierzytelności przyszłej przysługującej pozwanemu wobec Skarbu Państwa.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2010 r. Sąd Rejonowy powództwo oddalił. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 11 stycznia 2011 r. apelacja powoda została oddalona.

Dowód: pozew wraz z załącznikami k. 605-626, odpowiedź na pozew k. 627-631, wyrok z dnia 9 04 2010 r. wraz z uzasadnieniem k. 167-173, 641-649, wyrok z dnia 11 01 2011 r. wraz z uzasadnieniem k. 174-186, 650-663 akt.

Pismem z dnia 30 maja 2011 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 3 576 795,47 zł. z tytułu świadczenia otrzymanego w wykonaniu wyroku wydanego w sprawie XXGC500/05 w związku ze zbyciem tej wierzytelności przed wydaniem wyroku. Na kwotę tę składają się należności: 2 206 252 - należność główna; 1 335 326,47 zł. - odsetki na dzień 31 maja 2011 r.; koszty procesu - 17 217 zł. i koszty postępowania kasacyjnego i apelacyjnego w kwocie 18 000

zł. Powód wyznaczył pozwanemu 14-dniowy termin zapłaty. Wezwanie to zostało doręczone pozwanemu w dniu 7 czerwca 2011 r. Pismem z dnia 20 czerwca 2011 r. pozwany odmówił zapłaty.

Dowód: wezwanie do zapłaty k.100-101, dowód doręczenia k. 103, pismo z dnia 20 06 2011 r. k. 104-105 akt.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych do akt przez strony postępowania oraz na podstawie dowodów z akt i zeznań R. P. - Prezesa Zarządu pozwanego przesłuchanego w charakterze strony pozwanej.

Sąd poczynił ustalenia faktyczne na podstawie akt spraw: INc226/02 Sądu Okręgowego w Warszawie; IC01707/07 Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia; Km927/04 komornika Rewiru IV przy Sądzie Rejonowym dla Miasta Stołecznego Warszawy; IC1598/07 Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku; XXGC500/05 Sądu Okręgowego w Warszawie. Dowody z tych akt zostały przeprowadzone na rozprawie w dniu 12 lutego 2013 r. Sąd poczynił także ustalenia na podstawie akt IC796/07 Sądu Okręgowego w Warszawie, z których dowód przeprowadzono na rozprawie w dniu 28 marca 2013 r.

Ustalenia faktyczne zostały także poczynione na podstawie dokumentów złożonych do akt przez obie strony.

Wszystkie te dowody z dokumentów urzędowych, w rozumieniu przepisu art. 244 par. 1 kpc i prywatnych, w rozumieniu przepisu art. 245 kpc, nie budziły wątpliwości Sądu. Nie były też kwestionowane przez strony reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników.

Sąd poczynił także ustalenia faktyczne na podstawie zeznań Prezesa Zarządu pozwanej spółki R. P. przesłuchanego na rozprawie w dniu 12 lutego 2013 r. (k. 445-447). W zeznaniach tych R. P. potwierdził okoliczności dotyczące wystąpienia przez spółkę z roszczeniem odszkodowawczym przeciwko Skarbowi Państwa, zbycie wierzytelności objętej tym postępowaniem na rzecz (...) Bank, uzyskanie od Skarbu Państwa należności zasądzonej wyrokiem w sprawie XXGC500/05 Sądu Okręgowego w Warszawie oraz rozliczenie się z z następcą prawnym (...) Bank - (...) Bank Polska zgodnie z pismem z dnia 23 czerwca 2006 r. Pozwany zeznał również, że Skarb Państwa wiedział o dokonanym przelewie bo wiedzieli o tym reprezentujący go członkowie Rady Nadzorczej spółki oraz fakt ten został ujawniony w Programie gospodarczym spółki przyjętym na Walnym Zgromadzeniu akcjonariuszy w marcu 2000 r. Pozwany zeznał również, że spółka nie wiedziała o dalszym przelewie wierzytelności dokonanym przez (...)Bank.

Zeznania te Sąd uznał za wiarygodne, albowiem znajdują one potwierdzenie w złożonych do akt dokumentach.

Sąd nie czynił ustaleń na podstawie pozostałych dokumentów złożonych przez pozwanego (nie uwzględnionych przy dokonywaniu konkretnych ustaleń faktycznych) dotyczących postępowań w sprawach IC796/07 oraz IC1598/07 oraz dotyczących relacji pomiędzy (...) Bank Polska i (...), albowiem nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy z uwagi na podstawę prawną roszczeń G. K. i podstawę prawną roszczenia powoda, o czym będzie mowa niżej.

Roszczenie powoda jest częściowo zasadne.

W pierwszej kolejności odnieść należy się do wpływu zbycia wierzytelności, do jakiego doszło w dniu 1 października 1999 r. na bieg postępowania w sprawie XXGC367/07, a następnie XXGC500/05.

Zgodnie z przepisem art. 192 pkt. 3 kpc, z chwilą doręczenia odpisu pozwu zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej. Bezspornym w sprawie jest, że zbycie - przelew wierzytelności na rzecz (...)Bank zostało dokonane już po wszczęciu postępowania w sprawie XXGC367/97 i po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu. Wobec porozumienia stron umowy przelewu nabywca wierzytelności nie wstąpił do sprawy w miejsce dotychczasowego powoda.

W doktrynie prawa cywilnego procesowego przyjmuje się, że przepis art. 192 pkt. 3 kpc stanowi zarówno o skutku materialnoprawnym, jak i procesowym. Zbycie rzeczy lub prawa, a także przeniesienie posiadania rzeczy nie pozbawia - z mocy art. 192 pkt. 3 kpc legitymacji procesowej zbywcy. Przepis w tej części jest zatem normą materialnoprawną

- samoistną podstawą legitymacji zbywcy (tzw. substytucja albo podstawienie procesowe względne), który działa w imieniu własnym, ale na rzecz nabywcy. Przepis art. 192 pkt. 3 kpc pozostaje w związku z art. 788 kpc, który - pod pewnymi warunkami - stanowi podstawę prawną nadania klauzuli wykonalności na rzecz lub przeciwko nabywcy, pomimo że w treści tytułu egzekucyjnego wymieniony jest zbywca. W interesie zbywcy leży przyzpoznanie nabywcy. Skutek procesowy polega na możliwości sukcesji procesowej inter vivos nabywcy - art. 192 pkt. 3 kpc in fine - tak Przemysław Telenga (w) komentarzu do art. 192 pkt. 3 kpc w programie komputerowym Lex.

Artykuł 192 pkt. 3 kpc nie narusza - po zawiśnięciu sporu - uprawnień strony, wynikających z zasady swobody umów (art. 353/1/ kc), lecz zapobiega przed ujemnymi następstwami tej czynności przez jedną ze stron. Zapewnia stabilność postępowania i daje wyraz rozszerzonej prawomocności wyroku. Zbywcą może być każda ze stron i zbycie może nastąpić w toku procesu nawet po obu jego stronach. Ochrona z art. 192 pkt. 3 polega na tym, że zbywca jest nadal traktowany jako strona legitymowana w sprawie i działa w procesie również na rzecz nabywcy. Powaga rzeczy osądzonej wyroku zapadłego w tej sytuacji obejmuje swoimi granicami podmiotowymi również i nabywcę. Klauzula wykonalności może być nadana na rzecz lub przeciwko nabywcy, mimo że tytuł egzekucyjny na niego nie opiewa, albo przeciwko, lub na rzecz zbywcy. Jednakże przejście uprawnień lub obowiązków musi być wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym - art. 788 par. 1 kpc (tak Tadeusz Żyżnowski (w) komentarzu do art. 192 kpc w programie komputerowym Lex - teza 7).

Jak wynika z przywołanych poglądów mimo rozszerzonej prawomocności wyroku wydanego w warunkach przepisu art. 192 pkt. 3 kpc decydujące znaczenie mają regulacje prawa materialnego określające w takiej sytuacji przymiot wierzyciela i dłużnika. Zasadniczo, bowiem wyrok wydany w sprawie ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny. Wyrok w sprawie o świadczenie odszkodowawcze, jak było w sprawie XXGC367/97 - potem XXGC500/05, stwierdzał istnienie obowiązku odszkodowawczego po stronie pozwanego Skarbu Państwa, a nie tworzył nowego stanu prawnego czy prawa. Wbrew, więc stanowisku pozwanego w tej sprawie, wyrok taki nie jest samoistną podstawą spełnienia świadczenia, lecz jedynie stwierdza obowiązek jego spełnienia wynikający z przepisów prawa materialnego. Zasadniczo powinna istnieć zbieżność pomiędzy sytuacją procesową a sytuacją materialnoprawną strony postępowania. Jeżeli tak nie jest, to przepisy prawa materialnego określają skutki spełnienia świadczenia zgodnie z treścią tytułu egzekucyjnego do rąk osoby, której roszczenie materialnoprawne już nie przysługuje.

Zanim Sąd odniesie się z podstawy materialnoprawnej żądania pozwu należy przeanalizować charakter i skutki, dla tego postępowania, prawomocnego orzeczenia z dnia 24 września 2008 r. wydanego w sprawie IC796/07 z powództwa G. K.. Wbrew stanowisku powoda spełnienia zasądzonego tym wyrokiem świadczenia do rąk G. K. nie stanowiło powtórnej zapłaty tego samego świadczenia, które uzyskał pozwany w dniu 22 czerwca 2006 r. na podstawie prawomocnego wyroku z dnia 29 marca 2006 r. wydanego w sprawie XXGC500/05. Zgodnie z przepisem art. 365 par. 1 kpc orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Zgodnie zaś z przepisem art. 366 kpc wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponad to tylko między tymi samymi stronami. Tak, więc Sąd orzekający w tej sprawie związany jest prawomocnym wyrokiem z dnia 24 września 2008 r. Na podstawie tego wyroku zasądzone na rzecz G. K. nie należność wynikająca z przelewu wierzytelności pierwotnie zbytej przez pozwanego, lecz odszkodowanie na podstawie przepisów art. 902 kpc w związku z art. 886 par. 3 kpc i art. 888 par. 3 kpc. Świadczenie zasądzone stanowiło odszkodowanie od Skarbu Państwa za szkodę, jakiej doznał G. K. w związku z naruszeniem przez Skarb Państwa obowiązków wynikających z zajęcia wierzytelności dokonanego przez Komornika w dniu 20 sierpnia 2004 r. Bez względu na ocenę prawidłowości tego orzeczenia Sąd orzekający w tej sprawie jest nim związany.

Zgodnie z przepisem art. 512 kc dopóki zbywca nie zawiadomił dłużnika o przelewie, spełnienie świadczenia do rąk poprzedniego wierzyciela ma skutek względem nabywcy, chyba że w chwili spełnienia świadczenia dłużnik wiedział o przelewie.

W doktrynie prawa cywilnego procesowego uznaje się, że ochrona prawna dłużnika przewidziana w art. 512 kc kończy się w chwili zawiadomienia go przez cedenta o przelewie lub w momencie powzięcia przez dłużnika wiadomości o przelewie z jakiegokolwiek innego źródła. Słusznie przyjmuje się w tym zakresie, co wynika także z domniemania dobrej wiary, iż dłużnik nie ma obowiązku dokonywania specjalnych ustaleń w zakresie ustalenia faktu rozporządzenia wierzytelnością przez jego dotychczasowego wierzyciela (w szczególności przed momentem spełnienia świadczenia). W celu obalenia domniemania dobrej wiary dłużnika wystarczające jest wykazanie przez cesjonariusza, że przed spełnieniem świadczenia dłużnik został przez cedenta zawiadomiony o przelewie bądź w chwili spełnienia świadczenia wiedział o cesji. Zgodnie z orzeczeniem SN z 10 października 2002 r. (VCKN1796/00, Pr. Bank. 2003, nr 2, s. 26) ciężar udowodnienia przewidzianego w art. 512 kc zawiadomienia dłużnika przez zbywcę o przelewie spoczywa na nabywcy wierzytelności. Zawiadomienie dłużnika może być przez cedenta dokonane w jakikolwiek sposób, także ustnie. W wypadku, gdy cedent nie zawiadomi dłużnika o przelewie, cesjonariusz musi wykazać, że mimo braku takiego zawiadomienia dłużnik jednak wiedział (uzyskał dostatecznie pewną wiadomość) o fakcie przelewu w momencie spełnienia świadczenia. Ocena dostatecznej pewności powinna być dokonywana w każdym wypadku na podstawie wszystkich istotnych okoliczności sprawy. Spełnienie świadczenia przez dłużnika cedentowi, bez podjęcia się (przynajmniej próby) zweryfikowania u cedenta otrzymanej od cesjonariusza wiadomości o przelewie, może być uznane w konkretnej sytuacji za działanie w złej wierze i prawnie wykluczyć zwolnienie się przez dłużnika z zobowiązania.

Obalenie domniemania dobrej wiary dłużnika powoduje, że spełnienie świadczenia na rzecz cedenta (lub dokonanie z nim innej czynności prawnej) nie jest skuteczne w stosunku do cesjonariusza.

Dłużnik, który świadczy osobie, względem której nie jest zobowiązany (a zatem cedentowi po dokonaniu przelewu), może żądać od cedenta zwrotu spełnionego świadczenia lub jego równowartości na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu - art. 410 kc (tak Grzegorz Kozieł (w) komentarzu do art. 512 kc w programie komputerowym Lex, tezy 1-3, 5, 7-8 i A. Kidyba: Kodeks Cywilny Komentarz Zobowiązania Część Ogólna, Wolters Kluwer Business, Warszawa 2010 r. s. 765/767).

Przedmiotem tego postępowania nie jest rozstrzygnięcie o relacjach pomiędzy Skarbem Państwa jako dłużnikiem i nabywcami wierzytelności na podstawie przelewu wierzytelności, lecz pomiędzy Skarbem Państwa i pozwanym jako zbywcą wierzytelności. Zdaniem Sądu, w stanie faktycznym sprawy, w wykonaniu prawomocnego wyroku z dnia 29 marca 2006 r. nie nastąpiło spełnienie świadczenia pozwanemu ze skutkiem zwalniającym względem nabywcy wierzytelności na podstawie umowy przelewu z dnia 1 października 1999 r. i umów kolejnych. Tym samym Skarb Państwa jako dłużnik nie korzysta z ochrony ustanowionej przepisem art. 512 kc. Wprawdzie pozwany jako zbywca wierzytelności nie zawiadomił Skarbu Państwa o przelewie i nie uczynili tego ani (...)Bank jako nabywca wierzytelności i żadna ze stron kolejnych umów. Jednakże, zdaniem Sądu, w chwili spełnienia świadczenia na podstawie prawomocnego wyroku z dnia 29 marca 2006 r., to jest w dniu 22 czerwca 2006 r. Skarb Państwa wiedział o przelewie. Jak wynika z przytoczonych wyżej poglądów doktryny zawiadomienie o przelewie może zostać dokonane w każdy sposób. W toku postępowania w sprawie IC01707/04 Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieście został złożony dokument w postaci wniosku wierzyciela G. K. o podjęcie zawieszzonego postępowania z dnia 6 sierpnia 2004 r. W dokumencie tym zawarto również wnioski o prowadzenie egzekucji z wierzytelności przysługującej (...)wobec Skarbu Państwa (...). W uzasadnieniu szczegółowo opisano cesje obejmujące tę wierzytelność. Skarb Państwa (...)był stroną tego postępowania. Poza tym, jak to podniósł sam pozwany, informacja o dokonanych przelewach została zamieszczona w Programie gospodarczym spółki do roku 2001 znanym Radzie Nadzorczej spółki w skład, której wchodziła Skarb Państwa, przyjętym na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu akcjonariuszy w dniu 22 marca 2000 r., w którym uczestniczyli przedstawiciele Skarbu Państwa jako właściciela spółki. Tym samym spełnienie świadczenia wynikającego z wyroku z dnia 29 marca 2006 r. na rzecz pozwanego stanowiło świadczenie nienależne. Nie ma bowiem wątpliwości, że pozwany przyjął to świadczenie działając w imieniu własnym i na swoją rzecz, a nie na rzecz nabywcy, jak to wynika ze skutków przepisu art. 192 pkt. 3 kpc. Wprawdzie pozwany przekazał znaczną część otrzymanej kwoty na rzecz następcy prawnego strony umowy cesji to jest (...) Bank Polska będącego następcą prawnym (...)Bank, ale nie miało to skutku spełnienia świadczenia na rzecz nabywcy wierzytelności. (...)Bank

był wprawdzie stroną umowy przelewu ale działał w imieniu własnym lecz na rzecz (...) S.A., a więc to ta spółka była nabywcą wierzytelności. W toku postępowania pozwany nie wykazał, aby ten nabywca wierzytelności lub kolejny nabywca uzyskał świadczenie odpowiadające przelanej wierzytelności. Przeciwnie z zeznań R. P. przesłuchanego w charakterze strony oraz z korespondencji pomiędzy pozwanym i (...)Bank Polska datowanej na 22 i 23 czerwca 2006 r. wynika, że przekazana przez pozwanego kwota stanowiła rozliczenie w związku ze środkami uzyskanymi przez pozwanego od (...)Banku na bieżącą działalność w czasie, kiedy była zawierana umowa przelewu, a więc na bieżące wydatki pozwanego, które musiał on pokrywać z kredytu bankowego. Zdaniem Sądu, w takich okolicznościach przyjęte przez pozwanego świadczenie ma wszelkie cechy świadczenia nienależnego.

Zgodnie z przepisem art. 405 kc, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Zgodnie z przepisem art. 410 par. 1 kc przepisy artykułów poprzedzających (w tym art. 405 kc) stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Zgodnie z przepisem art. 401 par. 2 kc świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. W stanie faktycznym sprawy, wobec dokonanego przelewu wierzytelności i wiedzy Skarbu Państwa o dokonanym przelewie przed dniem 22 czerwca 2006 r., odpadła podstawa prawna świadczenia spełnionego przez Skarb Państwa (...) na rzecz pozwanej. Jak już wyżej wskazano takiej podstawy prawnej zobowiązania Skarbu Państwa nie stanowi prawomocny wyrok z dnia 29 marca 2006 r. wydany w stanie faktycznym i prawnym uzasadniającym zastosowanie przepisu art. 192 pkt. 3 kpc. Podstawa prawna spełnionego świadczenia odpadła także i z tej przyczyny, że spełnienie świadczenia na rzecz pozwanego nie ma skutku zwalniającego wobec nabywców wierzytelności, a więc nie ma umocowania w przepisach prawa materialnego.

Zdaniem Sądu, w stanie faktycznym sprawy nie ma zastosowania przepis art. 411 pkt. 1 kc stanowiący, że nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej.

Skarb Państwa mając wiedzę o dokonanym przelewie spełnił świadczenie na rzecz pozwanego w wykonaniu prawomocnego wyroku z dnia 29 marca 2006 r. wydanego w sprawie XXGC500/05.

W sytuacji świadomości braku podstawy prawnej (art. 411 pkt. 1 kc) spełniający świadczenie ma świadomość swojej sytuacji faktycznej oraz prawnej i mimo że wie, że nie jest zobowiązany, spełnia jednak świadczenie (por. wyrok SN z 3 marca 2005 r., II CK 4871/04, Rzeczpospolita 2005, nr 56, s. C2 oraz wyrok SN z 13 czerwca 2007 r., IIPK356/06, OSNP 2008, nr 15-16, poz. 217).

Przepis art. 411 pkt. 1 in fine kc wskazuje wyjątki utrzymujące kondykcję w sytuacji świadomości braku podstawy prawnej, ale przy jednoczesnym braku definitywnej lub swobodnej woli spełnienia świadczenia albo nieważności podstawy prawnej czynności: 1) dokonanie przez świadczącego zastrzeżenia zwrotu; 2) świadczenie w celu uniknięcia przymusu; 3) wykonania nieważnej czynności prawnej.

Świadczenie w celu uniknięcia przymusu to nie tylko świadczenie wymuszone, ale, jak trafnie wskazał SN, przez przymus wskazany w art. 411 pkt. 1 in fine kc "należy rozumieć każdą sytuację, w której świadczenie nie jest spełniane dobrowolnie. Takie rozumienie przymusu jest szersze od pojęcia braku swobody (art. 82 kc) oraz groźby (art. 87 kc)" - wyrok SN z 13 czerwca 2007 r., IIPK356/06, OSNP 2008, nr 15-16, poz. 217. Wbrew stanowisku SN wyrażonemu w wyroku z 27 czerwca 2002 r. (IVCKN1166/02, OSP 2004, z. 7-8, poz. 96) sytuacją przymusową utrzymującą kondykcję jest także przypadek braku przeciwstawienia się egzekucji, ponieważ nie stanowi to dobrowolnego spełnienia świadczenia, ale poddanie się przymusowi państwowemu (por. P. Księżak, glosa krytyczna do wyroku SN z 27 czerwca 2002 r., OSP 2004, z. 7-8, poz. 96); a zatem zastosowanie znajdzie tutaj art. 410 par. 2 kc w zw. z art. 411 pkt. 1 in fine kc (tak Tomasz Sokołowski (w) komentarzu do art. 411 kc w programie komputerowym Lex, tezy 4, 12, 14-15).

Jak wynika z poczynionych przez Sąd ustaleń w dniu 22 czerwca 2006 r., na podstawie wniosku złożonego w dniu 20 czerwca 2006 r., pełnomocnik pozwanego uzyskał tytuł wykonawczy w postaci odpisu wyroku z dnia 29 marca 2006 r. z klauzulą wykonalności. W tym samym dniu Skarb Państwa spełnił świadczenie wynikające z tego wyroku. Okoliczności te oraz korespondencja pozwanego z (...) Bank Polska prowadzona w dniach 22 i 23 czerwca 2006 r. wskazują, że Skarb Państwa spełnił świadczenie na skutek działań pozwanego i w celu uniknięcia przymusu - wszczęcia egzekucji na podstawie uzyskanego tytułu wykonawczego. W tych okolicznościach powód jest uprawniony do żądania zwrotu spełnionego bezpodstawnie świadczenia, a przepis art. 411 pkt. 1 kc nie ma zastosowania.

Wbrew stanowisku pozwanej nie ma w tej sprawie zastosowania przepisu art. 409 kc stanowiący, że obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub używając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Przesłankami wygaśnięcia obowiązku zwrotu wynikającego z przepisu art. 409 kc są zużycie lub utrata korzyści, dokonujące się w kwalifikowany i obiektywny sposób, a także brak świadomości okoliczności wskazujących na istnienie obowiązku zwrotu. Nie każde zużycie lub utrata prowadzi więc do wygaśnięcia obowiązku zwrotu, ale tylko takie, które w sposób wymierny i dający się obiektywnie ustalić powoduje ustanie wzbogacenia, a nadto nie towarzyszy mu określony stan wiedzy wzbogaconego. Przepis art. 409 kc nie wymaga istnienia braku świadomości obowiązku zwrotu rozumianego jako okoliczność mentalna, ale ujmuje tę przesłankę w ściśle zobiektywizowany sposób. Mianowicie dla przyjęcia "powinności świadomości obowiązku" zwrotu po stronie wzbogaconego wystarczy tylko wykazanie przez zubożonego takich okoliczności wzbogacenia, o których wiedza powstaje przy zachowaniu należytej staranności, a które w typowym przypadku u przeciętnego człowieka spowodować powinny powstanie świadomości obowiązku zwrotu ("powinność przewidywania obowiązku zwrotu"; K. Kołakowski (w:) G. Bieniek, Komentarz, t. I, 2009, s. 266). Nie jest natomiast konieczne udowodnienie ani tego, że okoliczności te wzbogacony w rzeczywistości poznał ani że świadomość obowiązku ostatecznie powstała u wzbogaconego.

Okoliczności powodujące w typowym wypadku powstanie świadomości obowiązku zwrotu to, najogólniej rzecz ujmując, przede wszystkim okoliczności wskazujące, że korzyść jest nienależna lub że istnieje w tej mierze spór między stronami. Wzbogacony powinien się liczyć z obowiązkiem zwrotu także w sytuacji "świadomości otrzymania nienależnego świadczenia - art. 409 kc w zw. z art. 410 par. 1 kc." (tak SN w wyroku z 9 stycznia 2007 r., IIPK138/06, OSNP 2008, nr 3-4, poz. 38) - Tomasz Sokołowski (w) komentarzu do art. 409 kc w programie komputerowym Lex, tezy 1, 4, 6.

Zdaniem Sądu, w stanie faktycznym sprawy, pozwany przyjmując świadczenie od powoda, wprowadził na podstawie prawomocnego wyroku, ale po dokonaniu przelewu wierzytelności, obowiązany był liczyć się z obowiązkiem jego zwrotu. Wiedział bowiem, że dokonał przelewu wierzytelności objętej postępowaniem, w którym ostatecznie zapadł prawomocny wyrok zasądający na jego rzecz tę wierzytelność.

Skoro w sprawie tej zastosowanie mają przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu - art. 405 i art. 410 par. 2 kc - nie jest trafny podniesiony przez pozwanego w sprzecznie zarzut przedawnienia. Roszczenie powoda nie jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej, do którego zastosowanie ma przepis art. 118 kc. Kodeks cywilny nie definiuje pojęcia roszczenia związanego z prowadzoną działalnością gospodarczą. Można przyjąć definicję działalności gospodarczej zawartą w art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej zgodnie, z którą jest to zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Roszczenie powoda w tej sprawie nie ma takiego charakteru, gdyż dotyczy zwrotu świadczenia nienależnego. Świadczenie spełnione przy tym na podstawie prawomocnego wyroku z dnia 29 marca 2006 r. stanowiło odszkodowanie za utrzymywanie w gotowości nieczynnych mocy produkcyjnych pozwanego powstało, więc w sytuacji spółki, która nie prowadziła działalności gospodarczej i dlatego właśnie domagała się odszkodowania. Ma, więc w tym wypadku zastosowanie przepis art. 118 in principio kc statuujący ogólny dziesięcioletni termin przedawnienia, tym bardziej, że roszczenie skierowane zostało przez Skarb Państwa, a więc podmiot nie prowadzący działalności gospodarczej.

Mając na uwadze tak poczynione ustalenia i rozważania Sąd w punkcie I wyroku zasądził na rzecz powoda kwotę 2 172 857 zł. Kwota ta stanowi sumę wypłaconych na podstawie prawomocnego wyroku z dnia 29 marca 2006 r. wydanego w sprawie XXGC500/05 kwot: 704 100 zł. stanowiącej należność główną i 1 468 757 zł. stanowiącej skapitalizowane odsetki zasądzone w tym wyroku.

Powód domagał się zwrotu całej zapłaconej na podstawie tego wyroku kwoty 2 206 252 zł. Kwota ta obejmowała także koszty procesu w łącznej kwocie 33 394,15 zł. rzeczywiście zapłacone przez powoda. Sąd jednak nie znalazł podstaw dla przyjęcia aby powodowi od pozwanego należał się także zwrot tej kwoty. Źródłem zobowiązania w tym zakresie jest prawomocny wyrok, a kwota ta została zasądzona jako rezultat odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa za wynik procesu. Jak już wyżej wskazano, zgodnie z przepisem art. 192 pkt. 3 kpc, dopuszczalne jest prowadzenie procesu przez stronę, która w czasie jego trwania zbyła przedmiot procesu. Nie wpływa to na treść orzeczenia, a w konsekwencji na treść orzeczenia o kosztach procesu. To, że pozwany w imieniu własnym i na swoją rzecz przyjął świadczenie ostatecznie nienależne, ale wynikające z tego wyroku nie rodzi po jego stronie obowiązku zwrotu także kosztów procesu. Sąd nie znalazł w tym zakresie żadnej podstawy prawnej ani wynikającej z art. 405 i nast. kc, ani z art. 415 kc.

Powód domagał się również zapłaty kwoty 1 335 326,47 zł. tytułem skapitalizowanych odsetek od dnia 23 czerwca 2006 r. do dnia 30 maja 2011 r. Roszczenie to jest pozbawione podstaw. Wezwanie do zapłaty kwoty dochodzonej pozwem, a więc i tej kwoty powód przesłał pozwanemu w piśmie z dnia 30 maja 2011 r., a zostało ono odebrane przez pozwanego w dniu 7 czerwca 2011 r. W doktrynie przyjmuje się, że wezwanie kierowane do wzbogaconego wyznaczy termin spełnienia jego świadczenia nie tylko, co do zwrotu samego przedmiotu korzyści, ale też i ewentualnie jej wartości czy surogatów (W. Dubis, E. Jaroń, *Odsetki...*, s. 90 - Tomasz Sokołowski (w) komentarzu do art. 405 kc w programie komputerowym Lex, teza 36). Tak więc zastosowanie tu znajduje przepis art. 455 kc. Skoro zaś powód wezwał pozwanego do zapłaty dopiero pismem z dnia 30 maja 2011 r. brak było podstaw do skapitalizowania odsetek za wcześniejszy okres. Dlatego w sprawie nie ma zastosowania przepis art. 482 par. 1 kc.

Powód domagał się także zasądzenia kwoty 35 217 zł. tytułem kosztów postępowania zasądzonych w sprawie IC796/07 z powództwa G. K. (17 217 zł. oraz 18 000 zł.). Zdaniem Sądu roszczenie powoda w tym zakresie jest pozbawione podstaw. W sprawie IC796/07 rozpoznawane było roszczenie odszkodowawcze dotyczące wadliwego postępowania Skarbu Państwa w toku prowadzonej przeciwko niemu egzekucji. Jak wyżej wskazano Skarb Państwa wiedział o dokonanych przez pozwanego przelewach. To czy strony kolejnych umów przelewu zawiadomiły Skarb Państwa jako dłużnika o przelewach pozostaje poza sferą obowiązków pozwanego. Tym samym Sąd nie dopatrywał się żadnej winy po stronie pozwanego ani związku przyczynowego między jego zachowaniem, a powstaniem szkody po stronie powoda w tym zakresie. Nie ma więc tu zastosowania przepis art. 415 kc.

Dlatego w punkcie I wyroku Sąd zasądził na rzecz powoda kwotę 2 172 857 zł. o czym orzeczono na podstawie przepisów art. 405 i art. 410 kc. W tym samym punkcie wyroku orzeczono o odsetkach ustawowych od dnia 22 czerwca 2011 r. to jest od dnia następnego po upływie 14-dniowego terminu zapłaty wyznaczonego przez powoda w piśmie z dnia 30 maja 2011 r. O odsetkach orzeczono na podstawie przepisu art. 481 par. 1 kc.

W punkcie II wyroku Sąd oddalił powództwo w pozostałym zakresie orzekając na podstawie przepisów art. 405 i 410 kc oraz art. 415 i 482 kc stosowanych, a contrario.

O kosztach postępowania orzeczono w punktach III i IV wyroku na podstawie przepisów art. 98 par. 1 kc oraz 108 par. 1 kc zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Jednocześnie na podstawie przepisu art. 102 kpc Sąd obciążył pozwanego tylko częścią opłaty od uwzględnionego powództwa, od której powód był zwolniony, mając na uwadze wielkość tej kwoty.